

Bach en een spetterende Händel

Alexei Ogrintchouk dirigent Lenneke Ruiten sopraan

23.05 Enschede
24.05 Arnhem
25.05 Amsterdam
27.05 Zwolle
31.05 Nijmegen

programma

Johann Sebastian Bach
(1685-1750)

Suite nr. 3 in D, BWV 1068

Georg Friedrich Händel
(1685-1759)

Se pietà di me non senti uit **Giulio Cesare**
Lascia ch'io pianga uit **Rinaldo**
Neghittosi, or voi che fate uit **Ariodante**

pauze

Georg Friedrich Händel

Ombre pallide uit **Alcina**
Ma quando tornerai uit **Alcina**
Selectie uit **Water Music Suite** nr. 1 in F

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

toelichting

Van boerendans naar suite

Zo keurig als de dansen in de suites van Bach en Händel klinken, waren ze oorspronkelijk niet. De gavotte en de bourree waren bijvoorbeeld boerendansen en de rigaudon was een volksdans uit de Provence. De gigue is waarschijnlijk voortgekomen uit de Engelse jig, ook een volksdans. Al in de middeleeuwen werden dansen gegroepeerd naar het karakter ervan en zo kon de uitvoerder zijn eigen suite samenstellen. Dat ging ook nog zo met de klavecimbelstukken in dansvorm van François Couperin, die aan het hof van Lodewijk de Veertiende werkte. Daarna heeft de suite zich ontwikkeld tot een reeks georganiseerde dansen, die ondertussen waren 'gepromoveerd' tot gestileerde, verfijnde kunstmuziek. De leefstijl van Versailles, en daarmee ook de Franse dansmuziek, waaide vervolgens over naar de Duitse hoven. Tot dan toe was de Duitse muziek vooral een mengvorm van Italiaanse virtuositeit en Duits contrapunt.

EEN PRACHTIGE MIX MET HET BESTE VAN DRIE MUZIKALE WERELDEN

Gecombineerd met de Franse dansen ontstond er in de suites van Bach en Händel een prachtige mix met het beste van deze drie muzikale werelden.

Vooraf in het eerste deel van Bachs *Derde orkestsuite* is de Franse invloed goed te horen. Het gepunteerde, statige ritme in het begin, gevolgd door een snellere fuga, is het kenmerk van een Franse ouverture. Het tweede deel, *air*, is het beroemdste en is in verschillende films gebruikt. Oorspronkelijk is een air een serieus lied en geen dans, waaruit blijkt dat Bach flexibel is omgegaan

met het begrip 'suite'. Aan de zangerige melodie in de air is de oorsprong van het lied te horen. In de daaropvolgende gavotte, bourree en gigue herinnert het opgewekte karakter nog aan de oorsprong van deze dansvormen.

Muzikale liefdesperikelen

Ondanks de vele vocale muziek die Bach heeft geschreven heeft hij zich nooit aan de opera gewaagd. Voor dit genre moeten we bij zijn leeftijdsgenoot Händel zijn. In zijn opera *Giulio Cesare* loopt het liefdesverhaal van Julius Caesar en Cleopatra als een rode draad door de machtsstrijd tussen Rome en Egypte. In *Se pietà di me non senti* beklaagt Cleopatra haar situatie en verlangt ze naar de liefde van Caesar. De hoge noten op *io morirò* (ik zal sterven), vlak voor het einde, zijn letterlijk en figuurlijk het hoogtepunt van de aria. Uiteindelijk zal Caesar Cleopatra tot koningin van Egypte kronen.

Ook Almirena, in de opera *Rinaldo*, beklaagt haar lot. Ze is ontvoerd en wordt weggehouden van haar geliefde. Dat is Rinaldo, een kruisvaarder die meedoet aan de belegering van Jeruzalem. Als dat succesvol verloopt, mag hij trouwen met Almirena, de dochter van legerleider Godfried van Bouillon. Met korte muzikale zinnen verklankt Händel in de aria *Lascia ch'io pianga* een huilende en zuchtende Almirena. Uiteindelijk zal zij alsnog trouwen met Rinaldo. Van Händels ruim tweeduizend aria's is dit een van de beroemdste.

De opera *Ariodante* speelt zich af in het middeleeuwse Schotland. Prinses Ginevra is verloofd met prins Ariodante. Zijn rivaal Polinesso heeft een plan gesmeed, waardoor het zal lijken of Ginevra ontrouw is. Dalinda is in het complot betrokken en betuigt later

VAN HÄNDELS RUIM TWEEDUIZEND ARIA'S IS DIT EEN VAN DE BEROEMDSTE

spijt. In de stormachtige aria *Neghittosi, or voi che fate?* uit ze haar frustratie en innerlijke conflicten over haar situatie. Met de geliefden loopt het wederom goed af en Dalinda wordt vergeven.

Ook *Alcina* is een opera met een problematisch liefdesverhaal. In dit verhaal, vol magische wisselingen van gedaantes en omgevingen, is tovenares Alcina gefrustreerd omdat Ruggiero haar liefde niet beantwoordt. In *Ombre pallide* roept ze tevergeefs kwade geesten op om haar te helpen. Boos vertrekt ze uit haar ondergrondse kamer en later zweert ze in *Ma quando tornerai* wraak. In de lyrische midensectie van deze aria blijkt dat ze toch nog altijd om Ruggiero geeft. Ruggiero zal later de urn met Alcina's magische krachten breken en kan daardoor zorgeloos samen zijn met zijn verloofde Bradamante.

Een spetterende Händel

Het moet een groot spektakel zijn geweest: de Britse koning George I die met zijn hofhouding een boottocht over de Theems maakte. Volgens *The Daily Courant*, de eerste Britse krant, was de rivier op sommige plekken volledig bedekt met bootjes van mensen die de koning wilden zien varen. Vanaf Whitehall Palace voer de boot richting de Londense wijk Chelsea en achter de boot van de koning voer zijn orkest, onder leiding van Händel. Hij had zijn *Water Music* voor deze gelegenheid gecomponeerd. De grote bezetting, met onder meer hobo, fagot en trompet, was nodig om de muziek in de open lucht goed te laten klinken. De koning was zo enthousiast, dat

hij de *Water Music* op de terugweg nog drie keer liet uitvoeren. Omdat die terugweg pas om elf uur 's avonds begon, moet het nachtwerk zijn geworden voor Händel en zijn orkest.

DE KONING WAS ZO ENTHOUSIAST, DAT HIJ DE WATER MUSIC OP DE TERUGWEG NOG DRIE KEER LIET UITVOEREN

De *Water Music* bestaat uit drie suites, waarvan de eerste begint met een Franse ouverture. Daarna volgt een afwisseling van hofdansen, zoals het menuet, en volksdansen, waaronder de horlepiep ('horn-pipe'). Net als in Bachs orkestsuite komen ook in de *Water Music* de bourree en de air voor, en sommige delen hebben alleen een tempoaanduiding, zoals 'allegro'. Het gehele werk werd pas na Händels overlijden uitgegeven en daarom is het niet zeker in welke volgorde hij de verschillende delen in gedachten had.

Met de *Water Music* sloeg Händel twee vliegen in één klap. Ten eerste kon George I, een geboren Duitser, imponeren en zich als 'echte' Britse vorst laten zien. Ten tweede had Händel de band met zijn werkgever hiermee definitief hersteld. Enkele jaren daarvoor had hij het hof van Hannover namelijk verlaten om zich in Londen te vestigen. Dit tot teleurstelling van zijn toenmalige werkgever, de keurvorst van Hannover: George I.

Tekst: Bart de Graaf

liedteksten

Uit: **Giulio Cesare**

Recitatief (Cleopatra)

Che sento? oh dio!
Morrà Cleopatra ancora.
Anima vile, che parli mai? Deh, taci!
Avrò, per vendicarmi
in bellicosa parte,
di Bellona in sembianza un cor di Marte.
Intanto, o Numi, voi che il ciel reggete,
difendete il mio bene,
ch'egli è del seno mio conforto e speme.

Wat hoor ik? O god!
Laat Cleopatra sterven.
Wat zeg je, mijn bange hart? Zwijg toch!
Om mij te wreken
zal ik in het strijdperk treden
gekleed als Bellona, moedig als Mars.
O goden die de hemel regeren,
bescherm ondertussen mijn liefste;
want hij is de troost en de hoop van mijn hart.

Aria (Cleopatra)

Se pietà di me non senti,
giusto ciel, io morirò.
Tu da' pace a miei tormenti,
o quest'alma spirerò.

Als je geen mededogen voor me voelt,
zal ik sterven, o rechtvaardige hemel.
Verlicht toch mijn lijden
of mijn ziel zal vergaan.

Uit: **Rinaldo**

Aria (Almirena)

Lascia ch'io pianga
Mia cruda sorte,
E che sospiri
La libertà.

Laat mij bewenen
mijn wrede lot,
en smachten
naar vrijheid.

Il duolo infranga
Queste ritorte,
De' miei martiri
Sol per pietà.

Laat compassie
met mijn pijn
de ketenen verbreken
van mijn lijden.

Uit: **Ariodante**

Aria (Dalinda)

Neghittosi, or voi che fate?
Fulminate,
Cieli, omai sul capo all'empio.
Fate scempio dell'ingrato,
del crudel che m'ha tradito,
impunita l'empietà,
riderà
nel veder poi fulminato
qualche scoglio, o qualche tempio.

O lakse goden, waar wachten jullie op?
Tref onmiddellijk
de boosdoener met jullie bliksem.
Stel hem tot voorbeeld,
de schurk die mij heeft verraden;
blijft zijn wreedheid ongestraft,
dan zal hij lachend neerzien op
een rots of een tempel
die in zijn plaats wordt getroffen.

Uit: **Alcina**

Recitatief (Alcina)

Ah! Ruggiero crudel, tu non m'amasti!
Ah! Che fingesti amor e m'ingannasti!
E pur ti adora ancor fido mio core.
Ah! Ruggiero crudel, sei traditore!
Del pallido Acheronte
spiriti abitatori, e della notte
ministri, di vendetta
cieche figlie crudeli, a me venite!
Secondate i miei voti,
perché Ruggiero amato
non fugga da me ingrato.
Ma, ohimè! Misera! E quale
insolita tardanza? Eh! Non m'udite?
Vi cerco, e v'ascondete?
Vi comando, e tacete?
Evvi inganno? Evvi frode?
La mia verga fatal non ha possanza?
Vinta, delusa Alcina, a che t'avanza?

Aria (Alcina)

Ombre pallide, lo so, m'udite.
Dintorno errate, e vi celate,
sorde da me. Perché? Perché?
Fugge il mio bene; voi lo fermate
deh! per pietate,
se in questa verga, ch'ora disprezzo
e voglio frangere, forza non è.

Aria (Alcina)

Ma quando tornerai,
di lacci avvinto il piè
attendi pur da me
rigore e crudeltà.
E pur, perchè t'amai,
ho ancor di te pietà
Ancor placar mi puoi,
mio ben, cor mio. Non vuoi?
Mi lascia, infido, e va!

Wrede Ruggiero, je hebt nooit van me gehouden!
Je hebt me bedrogen met geveinsde liefde.
En toch is mijn hart nog trouw het jouwe.
Wrede Ruggiero, je hebt me verraden.
Naar hier, geesten van
de grauwe oevers van de Acheron,
dienaars van de nacht,
naar hier, blinde dochters van de wraak!
Geef gehoor aan mijn bevelen,
opdat mijn geliefde Ruggiero
niet trouweloos van mij wegvlucht.
Maar ach, wee mij! Wat talmen jullie?
Horen jullie mij niet?
Ik roep jullie op, en jullie verbergen je?
Ik beveel jullie, en jullie zwijgen?
Misleid ik jullie? Bedrieg ik jullie?
Heeft mijn toverstaf haar kracht verloren?
Overwonnen, bedrogen Alcina, hoe nu verder?

Grijze schimmen, ik weet dat jullie mij horen.
Waarom verbergen jullie je hier rondom,
zonder acht op mij te slaan?
Mijn lief vlucht; houd hem tegen,
ik smeeek jullie,
nu deze staf, die ik verfoei
en wil stukslaan, geen kracht meer heeft.

Wanneer je ooit terugkeert,
aan handen en voeten geboeid,
verwacht dan van mij niet anders
dan onverbiddelijke straf.
Maar omdat ik je eens heb liefgehad,
heb ik nog altijd medelijden;
nog altijd is mijn hart
te vermurwen, mijn lief. Je weigert?
Laat me dan alleen, verrader, en ga heen!

biografie

Alexei Ogrintchouk

Alexei Ogrintchouk is sinds 2023 chef-dirigent van het Orkest Phion. Al vanaf zijn dertiende geeft hij als hoboïst concerten in Rusland, Europa en Japan. Hij studeerde af aan de befaamde Gnessin Staatsacademie voor Muziek in Moskou en het Parijse conservatorium en won een aantal internationale concoursen, waaronder op 19-jarige leeftijd het prestigieuze CIEM-concours van Genève. Daarnaast was hij de winnaar van twee Victoires de la Musique Classique in 2002, de Russische Triomfprijs in 2005 en de Borletti-Buitoni Trust Award in 2007. Bovendien maakte hij deel uit van de prestigieuze Rising Stars- en BBC New Generation Artists-programma's. Alexei Ogrintchouk is sinds augustus 2005 als solohoboïst verbonden aan het Koninklijk Concertgebouworkest. Daarvoor bekleedde hij vanaf zijn twintigste dezelfde functie bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Als charismatische en technisch briljante hoboïst heeft hij gesoleerd onder de grootste

dirigenten en bij de beroemdste orkesten van de wereld. Ogrintchouk werd in 2011 als opvolger van Maurice Bourgue benoemd tot hoofdvakdocent aan de Haute École de Musique de Genève. Hij is sinds 2010 gastdocent aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag en geeft wereldwijd masterclasses.

Naast zijn carrière als hoboïst is Alexei zich steeds meer gaan ontwikkelen als dirigent.

Intussen heeft hij in die hoedanigheid met vele orkesten gewerkt, zoals het Orkest van het Mariinski-theater, het Sint-Petersburgs Filharmonisch Orkest, het Orchestre Philharmonique de Monte-Carlo, het Brussels Philharmonic, het Orchestre National des Pays de la Loire, Sinfonia Lahti, Camerata RCO, het Concertgebouw Kamerorkest, Amsterdam Sinfonietta, Kremerata Baltica, het Orchestre de Chambre de Lausanne, het Orchestre de Chambre de Genève en het Verbier Festivalorkest.

biografie

Lenneke Ruiten

Begonnen als fluitiste en beroemd geworden als zangeres. Het bijzondere carrièrepad van sopraan Lenneke Ruiten leidde na haar afstuderen als fluitiste naar een zangstudie aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag bij Meinard Kraak. Vervolgens volgde zij een opera-opleiding aan de Hochschule für Musik te München en kreeg ze masterclasses van onder anderen Elly Ameling en Rudolf Jansen. Ruiten won het Internationaal Vocalisten Concours te 's-Hertogenbosch en werkte samen met onder meer de Wiener Philharmoniker, het Orkest van de Achttiende Eeuw en het Koninklijk Concertgebouw Orkest. Een van de vele hoogtepunten uit Ruitens carrière was

haar rol als Konstanze in Mozarts opera *Die Entführung aus dem Serail* in La Scala te Milaan. Ook zong ze in opera's van onder anderen Strauss en Donizetti. Ruiten is regelmatig te gast bij festivals als de Salzburger Festspiele, het Spring Festival Tokyo en de BBC Proms. Ruiten maakte verschillende opnames met daarop onder meer aria's van Mozart, cantates van Bach en liederen van Strauss. Ruiten heeft een grote passie voor het lied en vormt een duo met pianist Thom Janssen. Ze geeft recitals in onder meer Het Concertgebouw, de Wigmore Hall in Londen en de Kaisersaal te Frankfurt.

SEIZOEN 2025 - 2026

Het nieuwe seizoen van Orkest Phion staat online!

Met prachtige symfonische concerten en avontuurlijke kamermuziek. Bijzonder zijn het openingsconcert met werk van composer in residence Aftab Darvishi, een festival rond Johannes Brahms en een theatrale voorstelling rondom Igor Stravinsky, als opvolger van de voorstelling over Maria Callas. Ga voor meer informatie naar phion.nl of haal ons seizoensmagazine op bij de concertzalen aan het begin van het nieuwe seizoen.

ORKEST PHION

Phion is het symfonieorkest van Gelderland en Overijssel en behoort tot de grootste orkesten van Nederland. Phion heeft zich gepositioneerd als een veelzijdig en vernieuwend orkest dat ernaar streeft om symfonische muziek toegankelijk te maken voor een breed publiek. Het orkest staat bekend om zijn innovatieve programma's en samenwerkingen die klassieke muziek combineren met andere genres. Daarnaast zet Phion zich in voor Muziekeducatie, met speciale programma's om jongere generaties te enthousiasmeren voor klassieke muziek.

Verder heeft Phion een opleidingsinstituut, de Phion Heersink Academy, waar jonge musici praktijkervaring kunnen opdoen in de moderne orkestcultuur.

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden & Mecenaat van Phion, Dirkzwager, Koninklijke Burgers' Zoo, Appeldoorn, Bibu Arbeidsmediation, Bömer engineering services, Den Hartog Heuff notarissen, DK Makelaars, Eshgro, INN'Twente, Landgoed De Wilmersberg, Regalis, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Je kunt Phion op allerlei manieren steunen. Bijvoorbeeld als Vriend, Mecenas of Sponsor. Kijk voor meer informatie op phion.nl bij Steun.

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

phion.nl